

BOJ S NEZNÁMÝM

Kázání ze soboty 18.4.2020 – br. Robert Řehák

Je noc. Jen úzkostné a těžké ticho plné zlých předtuch se klene nad rovinou pod hvězdným nebem. Je slyšet jen bubláni říčky, která se nikdy nezastaví a ve dne v noci netrpělivě spěchá k moři. Ta říčka se jmenuje Jabok a ten muž Jákob. Co se mu teď honí hlavou? Možná vzpomíná na všechny ty dlouhé roky, co musel sloužit u proradného strýčka Lábana – sedm let za Leu, sedm let za Ráchel, šest let za ovce, kozy, krávy. Jákob možná vzpomíná na svůj sen o žebříku v Bét Elu. Tehdy byla také noc. Vzpomíná na ono mystické propojení země a nebe. Na vzestupování andělů, na svůj duchovní vzestup, na sestupování andělů, na svou cestu do vnějšího světa ke druhým. Tehdy pochopil, že Bůh i v té nejhorší chvíli podává nějaký ten *אֱלֹהִים sulam* žebřík. Tam v Bét Elu však ještě nikoho neměl. Dnes má velikou rodinu. Kousek odtud spí jeho jedenáct dětí – i jeho malý tak milovaný Josef. Má i pozeňnaně mnoho majetku, březí ovce s mláďaty. Jákoba svírá veliká úzkost. Blíží se k němu jeho jím podvedený bratr Ezau se 400 ozbrojenci. Zítra může přijít o všechno, co má. Dokonce i o svůj život...

Tu nastává náhlý a nečekaný zlom: *וַיֵּאבֶק אִישׁ עִמּוֹ va-jeavek iš imó „tu s ním kdosi zápolí“* dokud nevzejde jitřenka (Gn 32:25). Biblický text je často v těch nejvypjatějších chvílích nesnesitelně stručný. Kdo je ten *אִישׁ אִשׁ „kdo“*? Po celá staletí se hledá odpověď. Kdysi jsem měl jasno. Vždyť i Ekumenický překlad má v nadpisu tohoto oddílu napsáno „Jákobův zápas s Bohem“. Při hlubším studiu toho textu se však ukazuje, že to v textu napsáno není. Ano, člověk má dohadovat a bojovat s Bohem, když jde o pozeňnaní pro sebe či pro druhé (viz Abrahám a jeho smlouvání jak na orientálním trhu o lidi v Sodomě). Kdyby ale biblický text chtěl říci, že tam Jákob bojoval s Bohem, tak by bylo řečeno: *וַיֵּאבֶק עִם אֱלֹהִים va-jeavek im elohim „a bojoval s Bohem“*. Pokud tedy Jákob nebojoval s Bohem, pak s kým tedy? Židovský komentátor Raši v 11. století říká, že to byl anděl – dokonce upřesňuje, že to byl anděl ochraňující Ezaua (i každého z nás dle tradice ochraňují po celý život dva andělé). Jiní říkají, že to mohl být nějaký říční démon nebo sám Ezau, který v noci své ozbrojence předběhl a setkal se s Jákobem. Kdyby ale biblický text chtěl říci, že tam Jákob bojoval s andělem, tak by bylo řečeno: *וַיֵּאבֶק עִם מַלְאָךְ va-jeavek im malach „a bojoval s andělem“*. Mystická kniha Zóhar – Kniha záře popisuje, že v tomto boji Jákob bojoval proti své vlastní stinné stránce. Vždyť v každém našem boji musíme nejdříve bojovat se sebou samými. Nejdříve musíme zdolat svou malomyslnost, svůj vlastní strach, své špatné vlastnosti a teprve potom můžeme bojovat s vnějším nepřítelem. Kdyby ale biblický text chtěl říci, že tam Jákob bojoval se sebou samým, tak by bylo řečeno: *וַיֵּאבֶק עִם עַצְמוֹ va-jeavek im acmo „a bojoval se sebou“*.

S kým tedy bojoval? Při pečlivém rozboru textu se ukazuje, že Jákob bojoval s kýmisi či s čímsi „neznámým“. V té hluboké noci ho někdo nebo něco neznámého náhle přepadlo. V tu chvíli měl Jákob možnost zůstat pasivní, jako pasivní zůstával celý život jeho otec Izák. Anebo při střetu s tím Neznámým mohl pokračovat ve své dosavadní cestě „úskočného“ podvodníčka a začít se pokoušet z toho nějak vykrotit, vylhat. Mohl také začít fňukat a propadnout sebelítosti, o které prof. Jan Heller říkával: „sebelitost je horší než-li písek mezi zubama“. Mohl se však tomu Neznámému vzdát a poddat. To by byl přece ten „pravý“ Jákob.

Tato noc, toto setkání s Neznámým u potoka Jabok je však zlom. Náhle Jákob bojuje. Bojuje s tím Neznámým ze všech sil a celou noc. Ani zranění jej neodradí od pokračování v boji. Jákob bojuje a už to není ten starý, ustrašený Jákob, který se stále jen podřizuje běhu

dění či někomu jinému. Je to statečný bojovník, který tu situaci otáčí a dokonce je to on, kdo si začíná klást podmínky: „Nepustím tě, dokud mi nepožehnáš!“ Právě v tu chvíli mu Neznámý mění jméno na ישראל *jisrael*. Z toho vyplývá, že podstatou Izraele, tj. Božího lidu, je bojovat! Při setkání s neznámým a život ohrožujícím nezůstat ve strachu, neuzavřít se do sebe, nenechat se ochromit, ale bojovat! Pokud to dokážeme, tak se nám takový boj může obrátit v pozhnání – i když můžeme být přitom zraněni.

Jákok se stává Izraelem a slyší „*neboť jsi jako kníže zápasil s Bohem i s lidmi a obstáls*“. O čem se tu mluví? V příběhu se přece na tom místě žádní lidé nevyskytují. Ono slovíčko *im „s“* je možné v hebrejštině (stejně jako v češtině) chápat i v jiném smyslu: „*neboť jsi jako kníže zápasil (spolu) s Bohem i s (dalšími) lidmi a obstáls*“.

Jákok při zápase s Neznámým nebyl sám. Ani my nejsme sami v tom našem současném boji s tím neznámým, co ohrožuje náš život, a co zasahuje samou podstatu lidství a mezilidské komunikace. Stejně jako Jákok právě v boji spatřil „Tvář Boží“ a pojmenoval to místo Peniel, tak i my můžeme ve všech těch, kdo v tyto dny odvážně bojují (ať věřící či nevěřící), spatřovat tvář Boží.

Jiří Orten si nedlouho před svou smrtí do svého deníku 14. června 1941 zapsal pod „Projev noci“ slova Unamonova: „Dnes však musíme žítí odloučení jedni od druhých, každý ve svém krunýři, který nemůže prolomit, neboť je smutné, že ty krunýře lze prorazit zvenčí, ale ne zevnitř. Nejsme jako kuřátka, která prorazí skořáčku, jež je uzavírá, jakmile potřebují vzduch, a vyklubou se, aby dýchala a žila. My spíše potřebujeme, aby přišel někdo zvenčí a vysvobodil nás z našeho vězení! Uslýšíš-li nárek, který pronikne krunýřem tvého bližního a který zaslechneš skrze Tvůj vlastní krunýř, bývá to obyčejně nárek tvého bratra, který se cítí vězněm a nemůže vyjít ze sebe samého. Ale zamíříš-li k němu a začneš do něho soucitně bušit, abys prolomil jeho krunýř a osvobodil ho, ucítí nejprve ránu a zmámenost po otřesu, a tak si nařká ještě víc a ještě tě odstrčí. Nečeká na své vysvobození. A jestliže jsi již otevřel štěrbinu, lká ještě více, když ho ovane chladný vzdech, a začne tě vinit, že jsi špatným bratrem, barbaram a ukrutníkem. A přece do něho buš!“

Robert Řehák